

Vedlegg 2

**Rapport om etablering av en
vitenskapskomité med
ansvar for risikovurdering
langs hele matkjeden**

Juni 2002

1	Sammendrag og konklusjon	49
2	Bakgrunn.....	51
3	Gruppens medlemmer.....	51
4	Mandat for arbeidsgruppen	51
5	Risikoanalyse – Forholdet mellom vitenskap og forvaltning	52
6	Beskrivelse av eksisterende vitenskapelig rådgivning for tilsynene	55
7	EUs system for vitenskapelig rådgivning innen for området mattrygghet.....	62
8	Beskrivelse av organisering av mattilsyn og risikovurdering i Sverige og Danmark	64
9	Den nye matloven	65
10	Rådgivningsbehov for den nye matforvaltningen.....	66
11	Mandat for vitenskapskomitéen.....	66
12	Organisering av vitenskapskomitéen	66
13	Vitenskapskomitéen og dens faggrupper.....	67
14	Ansvarsområder for faggruppene.....	67
15	Medlemmer	70
16	Arbeidsform	70
17	Oppnevning av medlemmer.....	71
18	Sekretariat.....	71
19	Ressursbehov for vitenskapskomité med sekretariat	73

1 Sammendrag og konklusjon

Den offentlige matforvaltningen skal organiseres i et nytt mattilsyn som skal ha tilsyn med hele matproduksjonen fra jord og fjord til bord. Samtidig skjer en fornyelse av aktuelt lovverk. Den nye matloven skal erstatte eksisterende lover på næringsmiddelområdet og ta opp i seg EUs nye matlov og etterfølgende regelverk. Helsedepartementet har hovedansvar for å etablere og finansiere en vitenskapskomité som skal betjene matforvaltningens behov for risikovurderinger med hensyn til forhold som har direkte eller indirekte betydning for mattrygghet. Etablering av vitenskapskomitéen skal sikre at risikovurderinger av spørsmål relatert til mattrygghet er funksjonelt adskilt fra myndigheter som skal ha tilsyn med matproduksjon og forestå matforvaltning.

Helsedepartementet oppnevnte en arbeidsgruppe for å utrede mandat, representasjon og oppgaver for en vitenskapskomité, samt hvilke ressurser som er nødvendige. Rapporten avgis av arbeidsgruppen, som har bestått av representanter fra sentrale tilsyn, direktorat og forskningsinstitusjoner.

Risikoanalyse består av tre elementer som griper inn i hverandre; risikovurdering, risikohåndtering og risikokommunikasjon. Ved håndtering av risiko i matforvaltningen tas det hensyn til forhold av f.eks. samfunnsmessig eller politisk art. Selve risikovurderingen skal foretas på vitenskapelig grunnlag og skal være et selvstendig, uavhengig element i risikoanalysen. Det er derfor viktig at vitenskapelige vurderinger holdes funksjonelt adskilt fra risikohåndtering. Det er likevel nødvendig med et løpende og nært samarbeid mellom risikovurderere og risikohåndterere. Statens næringsmiddeltilsyn har hatt en vitenskapskomité som utarbeider helserisikovurderinger. Landbrukstilsynet, Dyrehelsetilsynet og Fiskeridirektoratet hentet inn risikovurderinger fra sentrale FoU-institusjoner, på enkelte områder gjelder dette også SNT. De sentrale rådgivningsinstitusjonene har vært, og vil sannsynligvis i fremtiden også være, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Veterinærinstituttet, Norges veterinærhøgskole, Planteforsk og Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt.

Arbeidsgruppen har vektlagt at matvaretrygghet i EU skal samles i ett nytt uavhengig organ (EFSA, European Food Safety Authority). Det legges i EU vekt på at mattrygghet skal være grunnlagt på et system som sikrer faglig uavhengighet, styrke og åpne prosesser, og begrepene ”independency, excellency and transparency” er nedlagt som prinsipper for virksomheten.

Arbeidsgruppen har kommet fram til følgende mandat:

Formålet med å opprette en vitenskapskomité er å sikre uavhengige vitenskapelige vurderinger for mattilsynet. Risikoanalysen forutsetter et nært samarbeid mellom risikovurderere og risikohåndterere.

Vitenskapskomitéen skal:

- levere premisser for at forbrukerne skal få helsemessig trygg mat
- utføre vitenskapelige vurderinger på oppdrag fra mattilsynet, og i tillegg kunne ta opp relevante saker på eget initiativ. Når vitenskapskomitéen tar opp saker på eget initiativ skal mattilsynet orienteres¹
- kun begrunne sine vurderinger vitenskapelig

---

¹ Andre kan reise spørsmål via mattilsynet

- hovedsakelig belyse risikoforhold som har direkte eller indirekte betydning for helsemessig trygg mat langs hele matkjeden fram til forbrukerne
- også utføre vitenskapelige vurderinger i ernærings spørsmål i den grad disse er relevante for det som faller inn under mattilsynets forvaltningsansvar
- også utføre vitenskapelige vurderinger på områdene dyrehelse, dyrevelferd og plantehelse, og inkludere relevante miljøhensyn
- sikre at vitenskapelige vurderinger er offentlig tilgjengelige

Det anbefales at vitenskapskomitéen organiseres i en hovedkomité med leder og 8 faggrupper (faggruppe for mikrobiologi og hygiene, faggruppe for tilsetningsstoffer, aromaer, emballasje, faggruppe for plantehelse, plantevernmidler og rester av plantevernmidler, faggruppe for forurensninger i matkjeden, naturlige toksiner, medisinerester, faggruppe for ny mat, faggruppe for dyrehelse, dyrevelferd, faggruppe for ernæring, dietetiske produkter, allergi, faggruppe for fôr). Faggruppene arbeidsområder er beskrevet i rapporten.

Vitenskapskomitéens uttalelser bør gjøres offentlig tilgjengelige. Likeledes bør det være åpenhet om grunnlaget for vitenskapskomitéens uttalelser. Medlemmer i komité og faggrupper bør utnevnes av Helsedepartementet etter åpen utlysning.

For å muliggjøre effektiv drift og funksjon i henhold til intensjonene bør vitenskapskomitéen ha tilknyttet et faglig og teknisk sekretariat. Sekretariatet må organiseres som en egen uavhengig enhet, med en egen leder, men kan samlokaliseres med ett eksisterende miljø som arbeider med mattrygghet. Sekretariatet bør bestå av leder og 9 faglige sekretærer, samt teknisk/administrativt ansatte som skal ha oppgaver innen kontorstøtte, arkiv, økonomistyring, informasjon og sentralbord. Arbeidsgruppen anslår at drift av vitenskapskomité med sekretariat årlig vil koste 18-20 millioner kroner.

2 Bakgrunn

Den offentlige matforvaltningen skal organiseres i nytt mattilsyn for landbasert produksjon og for sjømat. I denne sammenheng skal det skje en fornyelse av aktuelt lovverk. I den forbindelse skal det etableres en ny vitenskapskomité som skal betjene matforvaltningens behov for vitenskapelig baserte risikovurderinger med hensyn til forhold som har direkte eller indirekte betydning for mattrygghet. Sosial og helsedepartementet, fra 1.1.2002
Helsedepartementet har hovedansvaret for oppfølgingen av etablering og finansiering av en slik komite. Departementet har i brev av 28.11.2001 oppnevnt en arbeidsgruppe som skal utrede disse spørsmål.

3 Gruppens medlemmer

Sissel Lyberg Beckmann (leder)
Rune Djurhuus, Havforskningsinstituttet
Ellen Mari Grande, Statens landbrukstilsyn
Gunnar Hagen, Statens dyrehelsetilsyn
Bodolf Hareide Statens institutt for folkehelse (etter 1.1.02 Nasjonalt folkehelseinstitutt)
Ragnhild Kjelkevik, Statens næringsmiddeltilsyn
Bjørn Røthe Knudsen, Fiskeridirektoratet
Øyvind Lie, Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt
Bjørn Næss, Veterinærinstituttet
Leif Sundheim, Planteforsk
Margareta Wandel, Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet

Sekretariat for gruppen har vært Statens institutt for folkehelse (etter 1.1.02 Nasjonalt folkehelseinstitutt) ved Jan Alexander og Helle Katrine Knutsen.

Gruppen har hatt 6 møter, hvorav ett over to halve dager.

4 Mandat for arbeidsgruppen

Prosjektgruppen skal utrede mandat, representasjon og oppgaver for en vitenskapskomité som skal gis ansvaret for risikovurdering langs hele matkjeden, inkludert hensynet til humanhelse, dyre- og plantehelse og eventuelt miljøhensyn i den grad framtidige EØS-bestemmelser gjør dette påkrevet. Gruppen skal herunder vurdere om det skal være en eller flere komiteer (evt. underkomiteer) og hvor mange medlemmer det bør være i komiteen(e). Gruppen skal vurdere hvor sekretariatet for vitenskapskomiteen bør forankres. Prosjektgruppen skal videre vurdere hvilke ressurser som er nødvendige for at en kan oppnå sikker tilgang på den beste faglige ekspertise, som også bør ha gjennomslagskraft internasjonalt, og gi sin anbefaling med hensyn til finansiering av sekretariatet.

4.1 Presisering av arbeidsgruppens mandat

4.1.1 Utredning av mandat, representasjon og oppgaver

Prosjektgruppen forstår mandatet slik at en fremtidig vitenskapskomité skal være forankret i Helsedepartementet og betjene mattilsynet. Prosjektgruppen ser det derfor som sin oppgave å utforme vitenskapskomiteens mandat slik at forhold som har direkte eller indirekte betydning for mattrygghet, med individ- og folkehelseaspekter samt andre forbrukerinteresser som overordnede mål, blir arbeidsområdet for den fremtidige vitenskapskomité.

4.1.2 Organisering og finansiering av vitenskapskomiteen

Gruppen ser det som sin oppgave å foreslå hvordan vitenskapskomiteens medlemmer skal oppnevnes, om det skal være en eller flere komiteer eller eventuelle underkomiteer, og

hvordan komitéene bør være sammensatt for å sikre faglig styrke og uavhengighet. Videre ser arbeidsgruppen det som sin oppgave å vurdere hvilke ressurser som bør stilles til rådighet for å sikre tilgang på den beste faglige ekspertise som også har gjennomslag internasjonalt.

4.1.3 Vitenskapskomitéens sekretariat

Gruppen ser det som sin oppgave å gi sin anbefaling om hvor sekretariatet for vitenskapskomitéen bør forankres, størrelse på og oppgaver for sekretariatet og hvordan det bør finansieres for å sikre effektivitet og offentlig innsyn i vitenskapskomitéens beslutninger

5 Risikoanalyse – Forholdet mellom vitenskap og forvaltning

WHO, FAO og Codex Alimentarius har utviklet prinsipper for risikoanalyse på matområdet.² Begrepet risiko er her definert som en funksjon av sannsynligheten for en uønsket helseeffekt som følge av inntak av mat og konsekvensene hvis denne inntreffer. Risikoanalysen består av tre elementer: vitenskapelig vurdering av helsemessig risiko («risk assessment»/risikovurdering³), overveielse av alternative strategier og virkemidler basert på resultatene fra risikovurderingen og andre faktorer av betydning («risk management»/risikohåndtering) og løpende utveksling av informasjon og synspunkter gjennom hele prosessen mellom alle berørte parter («risk communication»/risikokommunikasjon).

Risikovurderinger skal inkludere fire trinn: identifisering av faren (“hazard”), kvalitativ og/eller kvantitativ evaluering av de negative helseeffekters natur, dose/responsvurderinger etc (“hazard characterization”), eksponeringsvurdering og til slutt en kvalitativ og/eller kvantitativ estimering, basert på de foregående trinn, av sannsynlighet og omfang av kjente eller mulige helseeffekter i en gitt populasjon (risk characterization). Usikkerheten i vurderingen skal beskrives.

Rammeverket for risikoanalyse skal sikre at risikovurderingene foretas på vitenskapelig grunnlag og ikke blandes sammen med vurderinger av andre forhold av f.eks. samfunnsmessig eller politisk art. Det er derfor et krav at de vitenskapelige vurderingene skal holdes funksjonelt adskilt fra risikohåndteringen. Dette betyr imidlertid ikke at risikovurdering og risikohåndteringen skal være totalt separate aktiviteter, det er tvert imot nødvendig med et nært og løpende samarbeid.

Internasjonalt er det en økende forståelse av viktigheten av dette samspillet. I forslaget til arbeidsprinsipper i Codex Alimentarius heter det «The three components of risk analysis should be applied within an overarching framework for management of food related risks to human health. There should be a functional separation of risk assessment and risk management, in order to ensure the scientific integrity of the risk assessment, to avoid

---

² Application of Risk Analysis to Food Standard Issues. Report of the Joint FAO/WHO Expert Consultation, Geneva Switzerland, 13-17 March 1995. WHO/FNU/FOS/95.3

Risk Management and Food Safety. Report of a Joint FAO/WHO Consultation, Rome, Italy 27-31 January 1997. FAO Food and Nutrition Paper 65

The Application of Risk Communication to Food Standards and Safety Matters. Report of a Joint FAO/WHO Consultation, Rome, Italy 2-6 February 1998. FAO Food and Nutrition Paper 70.

Joint FAO/WHO Food Standards Programme, Codex Alimentarius Commission, Procedural Manual, 12th edition, Definitions of risk analysis terms related to food safety

Joint FAO/WHO Food Standards Programme, Codex Alimentarius Commission, Codex Committee on General Principles, Alinorm 03/33, para 15-72 og appendix II.

³ Det er foreløpig ingen offisielle norske oversettelser av begrepene i risikoanalyse på matområdet. Innen fagkretser er ordbruken samkjørt i Skandinavia. Man skal også være oppmerksom på at begrepene brukes ulikt på andre områder både nasjonalt og internasjonalt.

confusion over the functions to be performed by risk assessors and risk managers and to reduce any conflict of interest. However, it is recognized that risk analysis is an interactive process, and interaction between risk managers and risk assessors is essential for practical application.»⁴

Løpende og hyppig samarbeid mellom risikovurderere og –håndterere er nødvendig for å sikre at den helsemessige vurderingen svarer til håndterernes behov og spørsmål og også for å ivareta den vitenskapelige integritet i risikovurderingen (se figur 1 og 2).

Det er mange viktige samarbeidsområder. Når det aktuelle problemet skal identifiseres, beskrives (risikoprofil⁵) og prioriteres, trengs informasjon fra mange hold, også vitenskapelig ekspertise. Utformingen av det oppdraget som gis til de vitenskapelige eksperter må være klart, oppnåelig og tilpasses håndterernes behov, om nødvendig må oppdraget klargjøres og endres under prosessen. Det skal fastsettes en såkalt »risk assessment policy» i forkant av risikovurderingen. Dette begrepet er definert som «documented guidelines for the choice of options and associated judgements as well as for their application at appropriate decision points in the risk assessment such that the scientific integrity and the process is maintained».⁶ I arbeidsprinsippene for risikoanalyse heter det videre at »risk assessment policy should be included as a specific component of risk management» og skal «be established by risk managers in advance of risk assessment, in consultation with risk assessors and all other interested parties, in order to ensure that the risk assessment process is systematic, complete and transparent.»⁷ Grunnlaget for valg av beskyttelsesnivå, som er et håndteringsansvar, må skaffes til veie av vitenskapelige eksperter og samarbeid er også nødvendig for at risikoreduksjon forbundet med ulike håndteringsalternativer skal kunne vurderes vitenskapelig. Disse og andre forhold er nærmere omtalt og utdypet i WHO's ekspertkonsultasjon The Interaction between Assessors and Managers of Microbiological Hazards in Food i mars 2000.⁸

Disse samarbeidsområdene er ikke utviklet i tilstrekkelig grad, hverken internasjonalt eller i Norge. Det er derfor helt nødvendig at de organisatoriske systemene legger til rette for løpende dialog mellom den vitenskapelige ekspertise og risikohåndtererne.

I alle risikoanalysens elementer er risikokommunikasjon essensielt, ikke bare mellom involverte aktører i selve analysen, men med alle andre berørte parter, kfr. f. eks. det som er sagt ovenfor om risikovurderingspolicy. Dette krever også tett kommunikasjon mellom vitenskap og håndtering.

Internasjonale risikovurderinger må følges opp nasjonalt på vitenskapelig nivå, i forhold til bl.a. kostmønster og forekomst. De såkalte »safety evaluations» som gjøres på det toksikologiske området, må følges av en eksponeringsvurdering basert på nasjonale data. I Norge samles forekomst- og forbruksdata inn av næringsmiddeltilsynet som en integrert del av tilsynsaktiviteten. Analyseresultater brukes både som grunnlag for forvaltningsmessige tiltak og for å øke kunnskapen om situasjonen i Norge. Kartleggings- og

---

⁴ , Joint FAO/WHO Food Standards Programme, Codex Alimentarius Commission, Codex Committee on General Principles, Alinorm 03/33, para 8-9

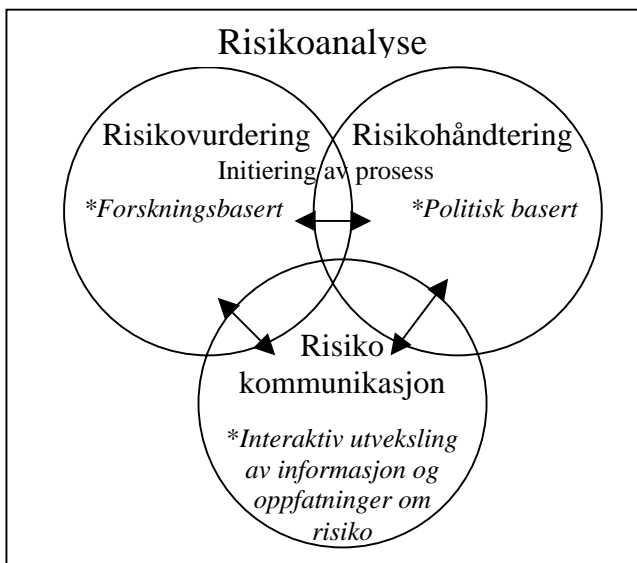
⁵ »risk profile»/risikoprofil er definert som » The description of the food safety problem and its context»

⁶ Joint FAO/WHO Food Standards Programme, Codex Alimentarius Commission, Codex Committee on General Principles, Alinorm 03/33, Appendix II

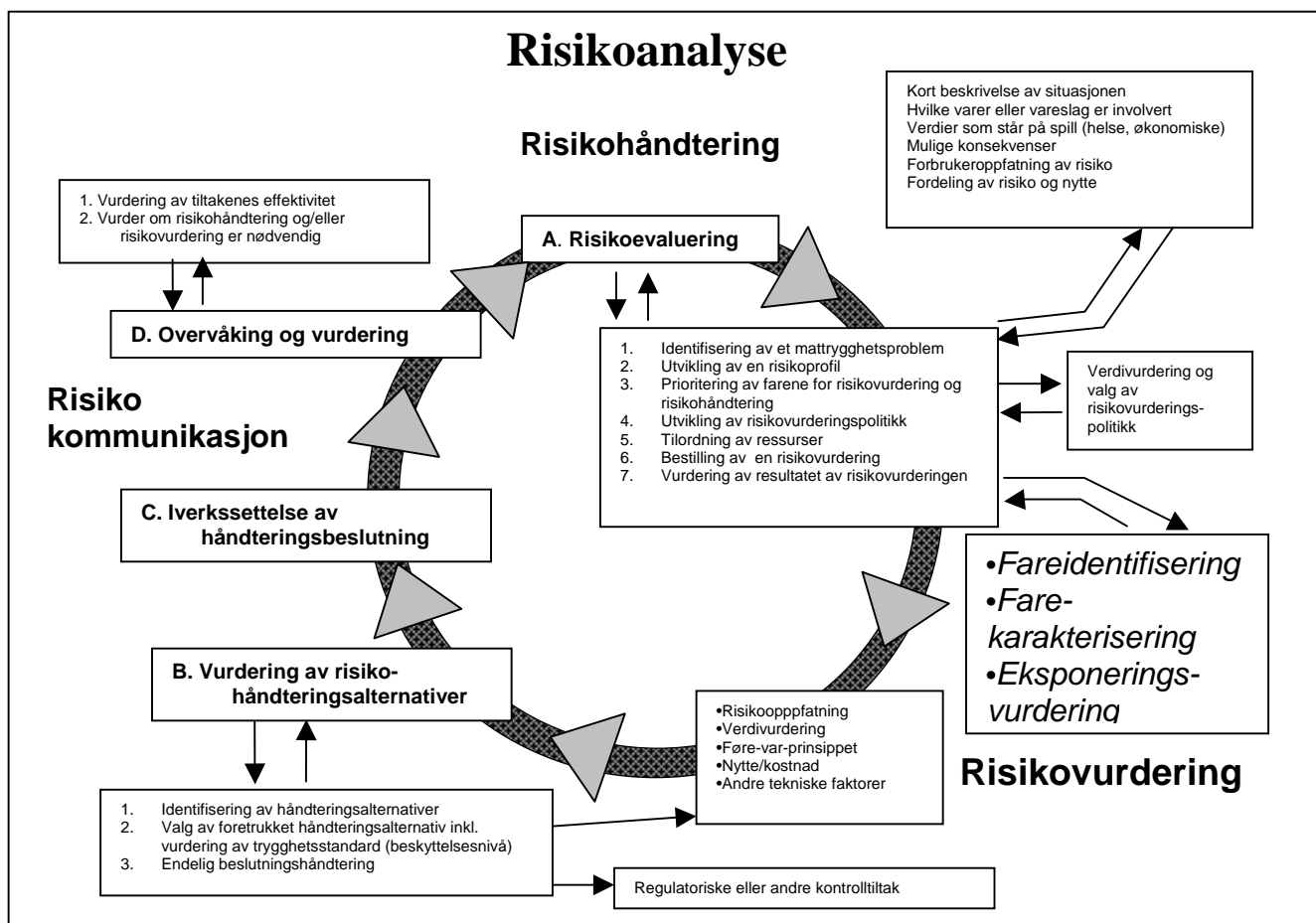
⁷ Joint FAO/WHO Food Standards Programme, Codex Alimentarius Commission, Codex Committee on General Principles, Alinorm 03/33, para 8-9.

⁸ The Interaction between Assessors and Managers of Microbiological Hazards in Food. Report of a WHO Consultation in collaboration with The Institute for Hygiene and Food Safety of the Federal Dairy Research Center, The Food and Agriculture organization og the United Nations. Kiel Germany 21-23 March 2000.

overvåkingsprogrammer må utformes i forhold til begge formål, hvilket krever planlegging i et samarbeid mellom myndigheter og vitenskapelige eksperter.

Figur 1: Risikovurdering, risikohåndtering og risikokommunikasjon inngår i risikoanalysen⁹

Figur 2: Samspill mellom risikovurdering, risikohåndtering og risikokommunikasjon¹⁰

⁹ Etter WHO, Food Safety Programme

¹⁰ Oversatt fra TemaNord 2002:510: A practical approach to the application of the risk analysis process

5.1 Organisering av forholdet mellom forvaltning og vitenskapelig rådgivning

Krav til et skille mellom vitenskap og forvaltning er ikke ensbetydende med et fullstendig organisatorisk skille mellom de grupper som har ansvar for disse funksjonene. I rapporten fra ekspertkonsultasjonen om interaksjon heter det at »the tasks of risk assessment and risk management are best performed by different people or functional groups. However, it is recognized that in many countries an individual may act as both a risk manager and as an assessor. In all cases it is paramount that the activities of the risk analysis process are transparent and appropriately documented. This applies to all interactions between risk assessors and risk managers, or to the separation of the activities by an individual»¹¹

Det er derfor ønskelig, men ikke nødvendig at det skapes avgrensning organisatorisk mellom risikovurdering og –håndtering, tvert om kan en meget sterk organisatorisk separasjon hindre det samspill som risikoanalysen bygger på. Systemer for å ivareta matvaretryggheten må bygge på riktig rolleforståelse og legge til rette for nært og løpende samarbeid mellom forvaltning og vitenskap. Dette er spesielt viktig i et lite land som Norge, hvor vi bør utnytte vår kompetanse og ressurser best mulig og unngå dobbeltarbeid og oppbygning av parallellkompetanse. I de senere år har mange land omorganisert sine systemer bl.a. for å sikre uavhengige vitenskapelige risikovurderinger. Det er imidlertid ulike måter dette reflekteres organisasjonsmessig. Danmark og Sverige har vitenskapelig ekspertise integrert i sin næringsmiddelforvaltning, men skaper det nødvendige skille ved å opprette egne avdelinger med ansvar for risikovurdering. EU-systemet, som ikke har direktorater med tilsvarende funksjon som de nordiske næringsmiddelmyndigheter, skal opprette et eget, selvstendig organ med ansvar for vitenskapelige vurderinger.

6 Beskrivelse av eksisterende vitenskapelig rådgivning for tilsynene

Den vitenskapelige rådgivningen som beskrives nedenfor tar utgangspunkt i dagens situasjon og er ikke begrenset til risikovurderinger slik disse er beskrevet i kapittel 5.

6.1 SNT

Følgende lover inngår i SNTs forvaltningsansvar

Lov 17. juni 1932 nr. 6 om kvalitetskontroll med landbruksvarer m.v (landbrukskvalitetsloven)

Lov 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v (næringsmiddeloven)

Lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a (fiskekvalitetsloven)

Lov 17. mars 1978 nr. 6 om samordnet næringsmiddelkontroll (samordningsloven)

Lov 10. januar 1997 nr. 9 om kjøttproduksjon (kjøttproduksjonsloven)

Med unntak av samordningsloven, omfatter alle disse lovene, i større eller mindre grad, forhold som har med helse- og sikkerhetsrisiko å gjøre, men også mange andre forhold som for eksempel redelighet, kvalitet, organisatoriske og administrative forhold.

I følge næringsmiddeloven skal produksjon, lagring, transport, frambud og import av næringsmidler være underkastet forskrifter og tilsyn for bl.a. å forebygge tilvirkning og frambud av helseskadelige næringsmidler; å sikre renslighet og forhold som er tilfredsstillende i hygienisk henseende; å angi hvorledes varene skal være tilvirket, hva de må inneholde, og hvilke krav de skal tilfredssette, for at de kan utbys til salg; å forebygge uriktige forestillinger om varenes opprinnelse, beskaffenhet, art, mengde, sammensetning

---

¹¹ The Interaction between Assessors and Managers of Microbiological Hazards in Food. Report of a WHO Consultation in collaboration with The Institute for Hygiene and Food Safety of the Federal Dairy Research Center, The Food and Agriculture organization og the United Nations. Kiel Germany 21-23 March 2000.

eller andre forhold som har betydning for forbrukerne, herunder forby helsemessig uønsket markedsføring av bestemte typer næringsmidler.

Formålet med kjøttproduksjonsloven er å sikre at produksjon av slaktedyr, slakt og ferskt kjøtt foregår på en slik måte at kravet til helse, kvalitet og redelighet, blir ivaretatt langs hele produksjonskjeden. Videre skal det ved tilsyn i slakterier sikres at gjeldende bestemmelser om dyrevern og dyrehelse overholdes.

For å sikre at fisk og fiskevarer som skal omsettes her i landet eller føres ut, vært behandlet best mulig og fyller de krav en bør sette til kvalitetsvarer gis Kongen med hjemmel i fiskekvalitetsloven kompetanse til gi en rekke forskrifter.

Med hjemmel i landbrukskvalitetsloven kan Kongen utferdige nødvendige forskrifter siktende til å føre kontroll med at varer som er omfattet av loven som utføres, innføres, eller omsetter her i landet, fremtrer som velbehandlet og god handelsvare.

Når det gjelder vitenskapelige vurderinger av helserisiko har næringsmiddelforvaltningen basert seg på samarbeid med relevante forskningsmiljøer og et organisert rådgiversystem .

SNTs nåværende vitenskapelige komité ble opprettet i 1996. Mandatet er avgrenset til helserisikovurderinger. Medlemmene, leder og nestleder er personlig oppnevnte. Oppnevning ble foretatt av SNT. Komiteen teller nå 25 medlemmer og samler ekspertise på områdene bl.a. toksikologi, mikrobiologi, ernæring, kostholdsforskning, matallergi og –overfølsomhet, bioteknologi, farmakologi. Funksjonstiden har vært 4 år, men er nå forlenget inntil videre i påvente av etableringen av en ny komité i forbindelse med omorganiseringen av matforvaltningen.

Komiteen er organisert i 6 faste arbeidsgrupper: allergi og –overfølsomhet, biotoksiner og andre naturstoffer, fremmedstoffer, ny mat, næringsstoffer¹² og smittestoffer. I tilknytning til næringsstoffgruppen er det opprettet en egen faggruppe for næringsmidler til bruk ved spesielle ernæringsmessige behov. I arbeidsgruppene sitter også eksperter som ikke er medlemmer av selve komiteen.

Det holdes normalt 1-2 møter pr år i den samlede komité. Arbeidsgruppene møter minst 1-2 ganger i semesteret og ellers etter behov. SNT fungerer som et teknisk sekretariat, innkaller til møter, sender ut saksdokumenter og skriver referater hvor det faglige innholdet utformes av medlemmene.

KNT-forum, Fiskeridirektoratet og Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet er observatører i den samlede komiteen og kan be om at saker blir behandlet i komiteen på linje med SNT.

SNT gir oppdrag til komité og arbeidsgrupper, lager problembeskrivelse og formulerer spørsmål. Mange data, både når det gjelder forekomst og inntak, kommer fra SNTs kartleggings- og overvåkingsprosjekter. SNT bidrar også med kostholdsdata, som oftest samlet inn av SNT i samarbeid med Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet.

For å skape det funksjonelle skille mellom risikovurdering og –håndtering, deltar SNT ikke i de vitenskapelige saksforberedelser. Sakene forberedes enten av medlemmene i komité/arbeidsgrupper eller på vitenskapelige institusjoner. SNT har avtaler om forvaltningsstøtte med Nasjonalt folkehelseinstitutt, Norges veterinærhøgskole og Veterinærinstituttet som blant annet inkluderer å utarbeide utkast til risikovurderinger til

---

¹² Næringsstoffgruppen behandler spørsmål som er direkte relatert til SNT aktiviteter. Når det gjelder generell ernæring samarbeider SNT også med Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet.

behandling i formelle vitenskapelige rådgivningsorganer. På anmodning fra komité eller arbeidsgrupper kan SNT også bestille utredninger og utkast til vurderinger andre steder.

Komiteén skal fungere både i større prinsipielle spørsmål og i hastesaker og behandler derfor saker av ulik type og omfang. Av større saker kan nevnes: helsemessig vurdering av tiltak i forbindelse med utvidelse av EØS-avtalen, risiko for BSE-smitte i Norge i forbindelse med konsum av kjøttvarer, retningslinjer for helserisikovurdering av ny mat, helsemessig vurdering av tilsetning av jern til næringsmidler og generell utredning av risiko ved tilsetning av vitaminer og mineraler til mat og innspill til EUs vitenskapelige komités arbeid med fastsettelse av tolerabelt inntak for dioksiner og dioksinlignende PCB. Eksempler på andre saker er blant annet: risiko for menneskelig helse av paratuberkulose hos dyr, helserisiko for spedbarn ved konsum av honning, sikkerhetsaspekter ved bruk av enterokokker i probiotika, overfølsomhetsreaksjoner av fargestoffer, mikrobiologiske, toksikologiske og ernæringsmessige konsekvenser ved bestråling av næringsmidler, miljøgifter og muggsoppgifter i ulike produkter, problemstillinger knyttet til matvareallergi som for eksempel helsemessig risiko ved forekomst av udeklarte allergene bestanddeler i mat. Vitenskapskomiteén gir også innspill til behov for kartlegging, overvåking og prosjekter på et helsemessig grunnlag.

Arbeidsform er tilpasset typen sak. Større, prinsipielle spørsmål blir først behandlet i arbeidsgrupper og deretter i den samlede komité, spørsmål av spesifikk faglig karakter behandles ofte bare i arbeidsgruppene, eventuelt i undergrupper på spesifikke områder. I hastesaker blir lederen, eventuelt andre medlemmer, av den relevante arbeidsgruppe kontaktet først og saken forelagt arbeidsgruppen eller andre medlemmer av komiteén så snart det lar seg gjøre. I tilfellet genmodifisert mat blir enkeltsaker vurdert ved Folkehelseinstituttet etter generelle retningslinjer for vurdering av helserisiko. På områder hvor det er fastsatt akseptabelt daglig inntak (ADI), tolerabelt ukentlig inntak e.l., foretas enkelte vurderinger på SNT ut fra de eksponeringsdata som er relevante i det enkelte tilfelle. Ved mulig helsefare kvalitetssikres slike vurderinger med arbeidsgruppens medlemmer.

Komiteén finansieres over SNTs budsjett, det gis møtegodtgjørelse etter Statens satser. Saksforberedelser på Veterinærinstituttet, Norges veterinærhøgskole og inngår i den generelle avtalen om forvaltningsstøtte med disse institusjoner, for øvrig avtales utredninger og saksforberedelser og godtgjøres etter regning.

6.2 Landbrukstilsynet

6.2.1 Lover med direkte betydning for mattrygghet

Lov om plantevernmiddel m.v. av 05.04.1963.

Loven har ikke en direkte helsemessig begrunnelse. Den fastslår imidlertid at plantevernmidler ikke må omsettes eller brukes før de er godkjente av den institusjonen og etter de retningslinjer Kongen bestemmer. Videre sies det at godkjenningen skal skje bl.a. på grunnlag av giftvirkning.

I forskriften som er hjemlet i loven er et av kriteriene for godkjenning:

- at preparatet ikke har uakseptable skadevirkninger overfor mennesker, husdyr, dyre – og planteliv, biologisk mangfold, samt miljøet for øvrig, og således finnes tilfredsstillende i økologisk og toksikologisk sammenheng.

Loven og forskriften regulerer forhold omkring godkjenning, omsetning og bruk av plantevernmidler.

Det er behov for rådgivning innen økotoksikologi/økologi, toksikologi og agronomisk nytteverdi. Rådgivningsbehovet blir i hovedsak dekket av Rådet for plantevernmidler og Planteforsk. For nyttedyr til biologisk bekjempelse er det også behov for rådgivning fra NLH og Direktoratet for naturforvaltning.

Landbrukstilsynet foretar det saksforberedende arbeidet i form av gjennomgang av en omfattende dokumentasjon ang. preparatets egenskaper og lager helhetsvurderinger. Dokumentasjonen fremskaffes av søker i henhold til internasjonale krav. Planteforsk har oppdrag på biologisk prøving av plantevernmidler og restanalyser, og uttaler seg om agronomisk nytteverdi, bruksområde, dosering, behandlingsfrist etc.

Rådet for plantevernmidler får møtgodtgjørelse i henhold til statens regulativ. Oppdrag for Planteforsk finansieres over Landbrukstilsynets budsjett.

Lov om tilsyn med fôrvarer av 23.03.73.

Inneholder en paragraf som sier at det kan forbys å tilvirke, innføre eller omsette fôrvarer som virker skadelig på dyr eller gjør at husdyrprodukter virker skadelig på mennesker eller fører med seg risiko for dette.

Formålet med forskriften gitt med hjemmel i loven er å sikre at fôrvarer ikke skal medføre risiko for skade på dyr, mennesker eller miljø. Loven og forskriften regulerer tilvirking, innførsel og omsetning av fôrvarer. Forskriften inneholder bestemmelser om tilsetningsstoffer, uønskede stoffer og produkter, pakking og merking.

Rådgivningsbehovet er knyttet til risiko for dyre- og eventuelt human helse. Det er i hovedsak Veterinærinstituttet som er det rådgivende organ. Landbrukstilsynet ber Veterinærinstituttet om faglige utredninger og risikovurderinger der det er behov for det for å vurdere forvaltningsmessige tiltak. Når det gjelder fôr til fisk kobles også fagmiljøene på det området inn.

Ved større oppdrag skjer godtgjørelsen etter medgått tid, mens mindre ting gjøres uten fakturering. Finansieres over Landbrukstilsynets budsjett.

6.2.2 Lover og rådgivningsbehov som har indirekte betydning for mattrygghet

Lov om handel med gjødsel og jordforbedringsmidler m.v.

Har ingen direkte henvisning til folkehelsemessige forhold. Men forskrifter hjemlet i loven har bestemmelser ang. tungmetaller, innhold av sporstoffer og smitteagens som direkte eller indirekte kan ha betydning for folkehelse, for eksempel innholdet av selen. Loven regulerer kvalitet og miljøhensyn i forhold til produktene.

Rådgivningsbehovet er størst i forhold til utarbeidelse, praktisering og tolkning av regelverket. Risikovurderinger er benyttet i forbindelse med for eksempel innhold av kadmium og kjøttbenmel brukt i jordforbedringsmidler.

Rådgivende organer er Jordforsk og NLH når det gjelder tungmetaller, Veterinærinstituttet og Folkehelseinstituttet når det gjelder sykdomsfremkallende agens og hygiene generelt, Planteforsk i forhold til plantesykdommer og skadedyr som kan overføres med kompost. Som regel blir behovet løst ved at det gis oppdrag i form av prosjekter til faginstitusjoner. Omfanget varierer fra noen få ukeverk til mer omfattende prosjekter.

Finansieringen skjer enten av Landbruksdepartementet eller Landbrukstilsynet.

Lov om plantehelse

Regulerer forvaltningen av en lang rekke planteskadegjørere. Har indirekte betydning for matvaretrygghet ved at forvaltningen av denne loven over tid påvirker behovet for plantevernmidler både i matproduksjon og i prydplanteproduksjon.

Forskrifter i henhold til lov om plantehelse og forvaltningen av disse, bygger først og fremst på anbefalinger gitt av FAO (IPPC-konvensjonen) og den europeiske plantevernorganisasjonen EPPO.

De viktigste rådgivingsbehovene er: Faglig støtte for norsk deltagelse i FAO- og EPPO-samarbeidet. Nasjonale risikovurderinger om introduksjon og spredning av nye planteskadegjørere. Anbefalinger om risikohåndtering i forhold til potensiell økonomisk og miljømessig risiko. Faglige råd i forvaltningssaker

Planteforsk, og i mindre grad Skogforsk, har vært de viktigste leverandør av forvaltningsstøtte og risikovurderinger. Finansieres som oppdrag over Landbrukstilsynets budsjett.

Lov om såvarer

Setter krav til såvarenes kvalitet.

Lite behov for risikovurderinger. Forvaltningsstøtte omkring verdiprøving kjøpes fra Planteforsk og forvaltningsstøtte om sortsidentifikasjon fra NLH.

Disse aktivitetene er finansiert over Landbrukstilsynets ordinære budsjett.

Lov om planteforedlerrett

Inneholder bestemmelser angående planteforedleres rettigheter.

På området sortsgodkjenning innhenter Landbrukstilsynet ekspertuttalelser fra Planteresortsnemnda. Denne nemnda er egen forvaltningsmyndighet for tildeling av planteforedlerrett, og har sitt sekretariat i Landbrukstilsynet. Aktivitetene finansieres over Landbrukstilsynets budsjett.

Tekniske innretninger

I forbindelse med typegodkjenningsordninger med sikte på å forhindre forurensning og sikre dyrevelferd er det behov for teknisk kompetanse. Denne dekkes ved en samarbeidsavtale med Inst. for tekniske fag, NLH. Finansieres over Landbrukstilsynets budsjett.

For øvrig vil vi peke på at det nå arbeides med en ny *lov om innsatsvarer i landbruket m.v.*

Denne skal dekke nåværende lover om plantevernmidler, fôr, gjødselvarer og såvarer. I tillegg vil den omfatte vanningsvann som det ikke har vært noen lovhjemmel for å føre tilsyn med tidligere.

Formålet med loven skal være å sikre at innsatsvarer i landbruket m.v. ikke har uakseptabel risiko for skadelig virkning på mennesker, dyr og miljø, og at innsatsvarene har

tilfredsstillende kvalitet. I tillegg skal loven sikre en redelig omsetning og forvaltning av innsatsvarer og for øvrig bidra til å oppfylle kravene til mattrygghet.

6.3 Dyrehelsetilsynet

6.3.1 Lov med direkte betydning for mattrygghet

Lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven)

Husdyrloven gjelder for sykdommer hos dyr, smittestoffer som kan overføres fra dyr til mennesker og forårsake sykdom hos menneske, samt for fremmedstoffer som kan overføres fra dyr til mennesker gjennom næringsmidler. Loven hjemler tiltak for å overvåke, kontrollere og utrydde sykdommer og (smitte-)stoffer som loven gjelder for.

Blant sykdommer og smittestoffer omfattet av husdyrloven finnes:

- klassiske dyresykdommer uten kjent zoonotisk potensiale
- sykdommer som først ble regnet som rene dyresykdommer, men som senere er vist å ha betydning for human helse (eksempelvis BSE)
- sykdommer som hovedsakelig regnes som dyresykdommer, men der mulig zoonotisk potensiale er gjenstand for stor forskningsmessig interesse (eksempelvis paratuberkulose)
- zoonoser med andre overføringsveier enn mat (eksempelvis rabies og ringorm)
- klassiske matbårne zoonoser (eksempelvis salmonellose, tuberkulose og brucellose)

Overvåking av forbudte stoffer (legemidler) i dyrehold gjøres med hjemmel i husdyrloven.

For løpende forvaltning av husdyrloven har Statens dyrehelsetilsyn behov for faglig rådgivning/ekspertbistand (utover laboratorietjenester) på områder som

- kvantitative risikovurderinger (BSE/TSE har vært spesielt aktuelt i det siste, men også eksempelvis om risiko for innførsel av ulike smittestoffer med forskjellige dyr og produkter)
- faglig rådgivning omkring design av overvåkingsprogrammer for smittestoffer hos dyr
- epidemiologisk og sykdomsfaglig ekspertise i forbindelse med mistanker om eller utbrudd av smittsomme sykdommer

Dyrehelsetilsynets behov for faglig ekspertbistand dekkes i dag i all hovedsak av Veterinærinstituttet som får bevilgninger til dette arbeidet direkte over statsbudsjettet. Veterinærinstituttet trekker inn ekstern kompetanse etter behov. Dyrehelsetilsynet og Veterinærinstituttet har en nær dialog i det løpende arbeidet. Detaljeringsgraden i bestillingene varierer mye. .

6.3.2 Lover og rådgivningsbehov som indirekte kan ha betydning for mattrygghet eller som ikke har betydning for mattrygghet

Lov av 13. juni 1997 nr. 54 om tiltak mot sykdom hos fisk og andre akvatiske dyr (fiskesykdomsloven)

Fiskesykdomsloven har til hensikt å forebygge, begrense og utrydde smittsom sykdom hos fisk og andre akvatiske dyr. Zoonotiske problemstillinger er i liten grad aktuelle i fiskesykdomsforvaltningen.

På samme måte som for husdyrloven har Dyrehelsetilsynet behov for faglig ekspertbistand på områder (utover laboratorietjenester) som

- kvantitative risikovurderinger (har vært spesielt aktuelt i forhold til risiko for spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*)
- faglig rådgivning omkring design av overvåkingsprogrammer for smittestoffer hos dyr
- epidemiologisk og sykdomsfaglig ekspertise i forbindelse med mistanker om eller utbrudd av smittsomme sykdommer

Faglig ekspertbistand gis av Veterinærinstituttet på samme måte som for husdyrloven.

Lov av 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern (dyrevernloven)

Dyrevernloven skal hindre at dyr utsettes for fare for unødig lidelse. Utover vernehensynet for dyrene, er godt dyrevern av betydning for dyrehelsen. Forbrukerne er i økende grad opptatt av hvordan dyrene "har hatt det" før de blir mat.

Faglig sett er de største utfordringene relatert til forvaltning av dyrevernloven at det i svært liten grad finnes forvaltningsstøttende ekspertmiljøer med kompetanse i dyrevelferd og etologi i Norge. Faglige råd innhentes i noen grad fra Norges veterinærhøgskole og Norges landbrukshøgskole.

lov av 15. juni 2001 nr. 75 om veterinærer og annet dyrehelsepersonell (dyrehelsepersonelloven)

Dyrehelsepersonelloven skal bidra til at dyrehelsepersonell utøver forsvarlig virksomhet og dermed bidrar til god dyrehelse, forsvarlig dyrevern, trygg mat og ivaretagelse av miljøhensyn.

Loven er fersk og erfaringen med rådgivningsbehov er beskjeden. Vurderinger av grunnlag for å definere virksomhet som uforsvarlig og dermed kunne iverksette administrative sanksjoner forventes å være et særlig aktuelt område for rådgivningsbehov. I henhold til dyrehelsepersonelloven er det særlig Det veterinærmedisinske rettsråd som skal ivareta slik rådgivning.

6.4 Fiskeridirektoratet

6.4.1 Lover med direkte betydning for mattrygghet

Lov (av 28.mai 1959) om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a. (Kvalitetskontrollloven)

Hva som reguleres: Loven omfatter saltvanns- og ferskvannsdyr eller deler av disse brukt til konsum eller fôr. Loven hjemler bestemmelser om håndtering, tilvirkning, oppbevaring, lagring og transport, bruk, omsetning til tilvirker, krav til kvalitet og kvalitetsgradering, gransking, import og emballasje med annet.

Rådgivningsbehovet er knyttet til forhold som kan betinge en folkehelse- og næringsmiddelrisiko ved produksjon av fisk og fiskevarer. Som for andre næringsmidler vil de aktuelle risikogrupperne være biologiske, kjemiske og fysiske forhold.

Det er i hovedsak Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt som er det rådgivende organ. Fiskeridirektoratet ber Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt om faglige vurderinger og risikovurderinger der det er behov for dette for å vurdere forvaltningsmessige tiltak. Det er videre behov for utstrakt rådgivning fra Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt når det gjelder utvikling av nasjonalt regelverk samt vurderinger av internasjonale rettsregler som påvirker det nasjonale lovområdet. Forvaltning og rådgivning er videre avhengig av et løpende samarbeid med Statens næringsmiddeltilsyns forvaltning med tilknyttede rådgivningsorganer

på de områder hvor helsemessige betraktninger ikke er spesifikke for fisk, men gjelder for flere næringsmiddelgrupper. I denne sammenheng er de mest benyttede rådgivningsinstansene:

Norges veterinærhøgskole: Mikrobiologi, marine algegifter
Veterinærinstituttet: Mykotoksiner
Aker sykehus: Vekstfremmere
Statens strålevern: Radionuklider

Lov om tilsyn med fôrvarer

Hva som reguleres: Se omtale av samme lov under Landbrukstilsynet.

Loven er hovedhjemmel for Forskrift om fôr til fisk. Rådgivningsbehovet er knyttet til risiko for fiske- og eventuelt human helse ved produksjon og bruk av fôr til fisk.

Det er i hovedsak Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt som er det rådgivende organ. Fiskeridirektoratet ber Fiskeridirektoratets om faglige vurderinger og risikovurderinger der det er behov for dette for å vurdere forvaltningsmessige tiltak. Det er videre behov for utstrakt rådgivning fra Fiskeridirektoratets når det gjelder utvikling av nasjonalt regelverk samt vurderinger av internasjonale rettsregler som påvirker det nasjonale lovområdet. Forvaltning og rådgivning er videre avhengig av et løpende samarbeid med Landbrukstilsynets forvaltnings- og rådgivningsorganer på de områder hvor ernærings- og helsemessige betraktninger ikke er spesifikke for fisk, men gjelder generelt for flere arter.

6.4.2 Lover og rådgivningsbehov som indirekte kan ha betydning for mattrygghet

Hovedloven for vurderinger av mattrygghet er Kvalitetskontrollloven. I randsonen til denne loven er det tre andre lover som direkte eller indirekte kan påvirke forhold av betydning for mattrygghet (og som derfor også vurderes i denne sammenheng i forhold til det pågående arbeidet med revisjon av Næringsmiddeloven.)

Disse tre lovene er:

- Lov om oppdrett av fisk, skalldyr m.v.
- Lov om havbeite
- Lov om saltvannsfiske

Vurdering av rådgivningsbehov kan framstilles felles for disse tre lovene:

Det er i hovedsak Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt som er det rådgivende organ når det er tydeliggjort en relevans for folkehelse. For andre aspekter – som også kan ha folkehelserelevans – vil det være Havforskningsinstituttet som er rådgivningsinstans.

7 EUs system for vitenskapelig rådgivning innen for området mattrygghet

7.1 Nåværende system

Vitenskapelig rådgiving innen området matvaretrygghet ivaretas i dag av 6 vitenskapelige komitéer som er organisert under et eget direktorat som skal ivareta helse og forbrukerbeskyttelse, Health & Consumer Protection Directorate-General (DG SANCO). En vitenskapelig styringskomite tar hånd om overgripende og generelle spørsmål, men har i stor grad arbeidet med spørsmål tilknyttet BSE/TSE. For øvrig er det en *komite for mat*, en for *dyreernæring*, en for *dyrehelse og dyrevelferd*, en for *veterinærmedisinske spørsmål av betydning for folkehelse* og en *komite for plantehelse og plantevernmidler*. Medlemmene til de vitenskapelige komiteene er blitt etter søknad plukket ut på vitenskapelige kriterier. De arbeider for Kommisjonen i kraft av sin kompetanse og representerer ikke sine land eller institusjoner. Dette systemet behandler en stor mengde saker med et relativt lite sekretariat.

Dokumentene har vært utarbeidet av medlemmene i komiteen eller av ad hoc eksperter, noe som har vært en stor belastning på medlemmene i komiteene. (Utover de ovennevnte komitéer er det en vitenskapskomité for kosmetikk og en for toksikologi og økotoksikologi som ikke beskjeftiger seg med mattrygghet)

7.2 Fremtidig system etter etablering av European Food Safety Authority

I kjølvannet av matskandalene i EU, kugalskap/ BSE, dioksinforurensning, munn- og klovsyke og lignende er det besluttet å opprette en egen European Food Safety Authority (EFSA) som er uavhengig og har et vitenskapelige rådgivningssystem. Til forskjell fra det nåværende systemet vil den nye organisasjonen få økt kapasitet med et stort antall ansatte. EFSA vil også få ansvar for innhenting av data i spørsmål som angår mattrygghet. Det har videre vært et ønske om en vektlegging av folkehelse og ernæringspolitikk.

I dokumentene forut for opprettelsen er det lagt vekt på mattrygghet skal være basert i et system som sikrer faglig uavhengighet, styrke og åpne prosesser, «independency, excellency and transparency».

»Management Board« vil sannsynligvis bestå av 14 representanter der 4 representerer forbrukere/industri/produksjon. 1 person representerer EU-kommisjonen og de resterende 9 skal ansettes ut fra egne kvalifikasjoner og skal ikke representere medlemsland eller spesielle næringsinteresser. Management Board skal blant annet føre tilsyn med at EFSA utfører sitt oppdrag, det skal godkjenne arbeidsprogrammet og ha ansvar for budsjett. Management Board ansetter Executive Director (adm. direktør) som igjen ansetter sin stab. Executive Director vil blant annet ha ansvar for daglig administrasjon, foreslå arbeidsprogram og implementere vedtak fattet i Management board.

Et rådgivende forum ("Advisory Forum") bestående av en representant fra hvert medlemsland skal blant annet utarbeide forslag til arbeidsprogram og ha ansvar for utveksling av informasjon over landegrensene. Representantene skal hentes fra institusjoner i medlemslandene som ivaretar nasjonale oppgaver tilsvarende EFSA. Det rådgivende organet skal råde »Executive Director« i arbeidet også når det gjelder prioritering av innkommende spørsmål.

Den vitenskapelige rådgivning skal organiseres i en overordnet vitenskapelig komite og 8 paneler. Den vitenskapelige komiteen som består av 6 uavhengige eksperter og de åtte lederne av panelene skal koordinere arbeidet og sikre en konsistent rådgivning. Medlemmene av vitenskapelig komite og panelene utnevnes av management board for 3 år av gangen.

Panelene er som følger:

Panel on food additives, flavourings, processing aids and material in contact with food
Panel on additives and products or substances used in animal feed
Panel on plant health, plant protection products and their residues
Panel on genetically modified organisms
Panel on dietetic products, nutrition and allergies
Panel on biological hazards (including TSE/BSE issues)
Panel on contaminants in the food chain
Panel on animal health and welfare

Medlemmene av Komiteen og panelene skal fortsatt velges ut på grunnlag av søknad og relevant og høy vitenskapelig kompetanse.

I motsetning til tidligere er det nå meningen at staben eller nasjonale institusjoner på oppdrag fra EFSA skal utarbeide grunnlagsdokumenter som skal behandles i panelene og derved lette presset på medlemmene av den Vitenskapelige komiteen og Panelene slik at disse slipper å gjøre grunnleggende litteratursøk og litteratursammenstillinger.

Det tas sikte på at EFSA etter at Direktøren er rekruttert i løpet av 2-3 år vil rekruttere ca 250 personer som etter hvert skal økes til 3-400 personer for å betjene EFSA's oppgaver. I tillegg til oppfølging av vitenskapelig litteratur og informasjon for de vitenskapelige panelene skal også EFSA være ansvarlig for å samle inn data og initiere prosjekter om mattrygghets situasjonen i Europa. Videre skal mattrygghetsforvaltning i medlemslandene følges opp av inspektører fra EFSA. Videre blir risikokommunikasjon med befolkning øvrige myndigheter og produsentene en viktig oppgave.

8 Beskrivelse av organisering av mattilsyn og risikovurdering i Sverige og Danmark

Sverige

Livsmedelsverket tilhører Jordbruksdepartementet, og er organisert i fem avdelinger med ansvar for forskning og utvikling, regler, tilsyn, informasjon og ernæring samt for administrasjon. Ledelsesgruppen består av generaldirektøren med stedfortreder, de 5 avdelingssjefene, sjefsjuristen og sjefsutrederen. Vitenskapelige eksperter inngår i staben sammen med sjefsjuristen, kvalitetssamordneren, sjefsutrederen og sekretærer.

Til støtte i vitenskapelige spørsmål har Livsmedelsverket kontakt med et 40-tals eksterne personer, hovedsakelig professorer ved universitetene. Så vidt vi kjenner til deltar disse ikke i løpende aktivitet innenfor risikovurdering.

Strategigruppen er et forum for forberedelse av omfattende/overordnede spørsmål før beslutning tas. Her møtes representanter fra de avdelinger som arbeider med risikoanalyse og de vitenskapelige ekspertene. Ved behov innkalles eksterne eksperter. Gruppen gir forslag til innretning av verkets arbeid, mens beslutninger fattes av ledelsesgruppen.

Avdeling for forskning og utvikling (fire enheter, to enheter for analyse og to for risikovurdering innen toksikologi og mikrobiologi) har ansvar for vitenskapelig basert risikovurdering, kunnskapsoppbygging og metodeutvikling som ligger til grunn for verkets arbeid.

Livsmedelsverket innehar selv vitenskapelig kompetanse for risikovurdering. Det er således samme etat som foretar risikovurdering og risikohåndtering i Sverige.

Danmark

Det danske Fødevardirektoratet er del av Fødevareministeriet og ledes av en direktør. Styret består av direktøren, veterinærdirektør, visedirektør for fødevarer, visedirektør for administrasjon og visedirektør for forskning. I tillegg har styret tilknyttet kontrollenhet, revisjonsenhet og sekretariat. Danmarks Veterinærinstitutt hører også innunder direktoratet. Regulering og kontroll fra "jord og fjord til bord" er her samlet i en myndighet.

Fødevardirektoratet er organisert i 4 avdelinger (Veterinæravdelingen, Fødevareavdelingen, Administrasjonsavdeling, Institutt for fødevarer sikkerhet og ernæring) og 11 fødevareregioner for kontroll, tilsyn m.v.. Regeldannelse, koordinasjon, forskning og utvikling foregår i Fødevardirektoratet i Mørkhøj.

Institut for Fødevarerikkerhet og Ernæring er et nyopprettet institutt som skal bestå av de tidligere Institut for Fødevarerikkerhet og Toksikologi og Institut for Fødevareundersøkelser og Ernæring. Institut for Fødevarerikkerhet og toksikologi (4 avdelinger: to toksikologiske, en mikrobiologisk og en med sekretariatsfunksjon) foretar risikovurderinger og gir forskningsbaserte råd til f.eks. Miljøstyrelsen. Fødevareavdelingen og til dels Veterinæravdelingen har ansvar for regeldannelse og risikohåndtering.

Også i Danmark skjer risikovurdering og risikohåndtering innenfor samme institusjon, idet Fødevaredirektoratet selv innehar kompetanse for vitenskapelig risikovurdering

9 Den nye matloven

Den nye matloven er under utarbeidelse av en prosjektgruppe for ny matlov. Dette arbeidet startet 1/11-01. Et høringsnotat er planlagt utsendt 1/9-02, stortingsproposisjon skal fremmes våren 2003 og loven forventes å tre i kraft fra 1/1 2004.

Loven skal ta opp i seg de fem særlovene som gjelder på næringsmiddelområdet (kjøttproduksjonsloven, næringsmiddeloven, landbrukskvalitetsloven, fiskekvalitetsloven, samordningsloven). Den skal også ta opp i seg EUs nye matlov og etterfølgende regelverk (Hygieneforordningen, Kontrollforordningen) og fremtidige endringer som følge av EØS-avtalen.

I prosjektgruppens mandat er matlovens formål formulert slik: *”Formålet med loven skal være å sikre helse og redelighet ved frambud, produksjon og omsetning av næringsmidler. Loven skal videre sikre nødvendige kvalitetskrav av hensyn til forbrukerne, norsk eksport og internasjonale forpliktelser”*.

Et foreløpig forslag fra prosjektsekretariatet til formulering av lovens formål lyder slik: *”Lovens formål er å sikre et høyt beskyttelsesnivå for menneskers helse og forbrukernes interesser i relasjon til næringsmidler, slik at det spesielt tas hensyn til mangfoldighet i næringsmiddeltilbudet, herunder tradisjonelle produkter, samtidig med at det sikres at det indre markedet fungerer tilfredsstillende. Loven skal videre sikre nødvendige kvalitetskrav av hensyn til norsk eksport og internasjonale forpliktelser.”*

I denne formålsbeskrivelsen tas det hensyn til at EU-forordninger skal inkorporeres ordrett, og det første leddet er en ordrett oversettelse av formålsbestemmelsen i EUs ”matlov”. Andre ledd er en oppsummering av det som ikke naturlig kan tolkes inn i formålet med EUs ”matlov”.

Helsemessige trygge næringsmidler skal være i fokus i den nye matloven, og regelverket skal sette krav til, og dermed sikre, tilvirkning og frambud av helsemessig trygge næringsmidler. Loven vil innbefatte innsatsfaktorer så fremt de ikke er hjemlet i annen lov. Sunn mat skal omfattes av loven i tilfeller der det er behov for sterkere virkemidler enn informasjon og råd. Loven skal sikre forbrukerne rettigheter, herunder relevant og korrekt informasjon. Dette innebærer at loven skal åpne for mulighet til å hindre alle former for uredelig frambud av næringsmidler. Kvalitetsbegrepet skal forstås bredt, fordi kvalitet som formål kan strekke seg langt ut over helse- og redelighetsbegrepene.

10 Rådgivningsbehov for den nye matforvaltningen

Det nye mattilsynet vil ha behov for ulik faglig støtte fra vitenskapelig fagmiljøer. Den primære oppgavene for tilsynet er å utøve tilsyn, utvikle regelverk samt å overvåke og ivareta internasjonal kontakt. Det sistnevnte er omfattende i og med at handelen og regelverksutviklingen i stadig større grad foregår internasjonalt. Det er spesielt i spørsmålene som knytter seg direkte eller indirekte til trygg mat at tilsynet vil ha behov for en uavhengig organisert vitenskapskomité som kan forespørres. Det vil ellers være behov for FoU basert støtte på områder utenfor området trygg mat og direkte kontakt med FoU institusjoner slik som det praktiseres i dag må kunne fortsette. Tilsynet vil også ha behov for løpende forvaltningsstøtte bl.a. når det gjelder hastesaker.

Følgende støttefunksjoner vil være aktuelle:

- kvalitative og kvantitative risikovurderinger
- vurdering av helsemessige konsekvenser av nytt regelverk og tiltak
- forslag til prioriteringer på helsemessig grunnlag
- tverrfaglige vurderinger
- råd og støtte i daglig arbeid
- hastesaker
- vurderinger i forbindelse med nye/uventede problemstillinger

Det er behov for risikovurderinger på de fleste ansvarsområder for det nye mattilsynet.

11 Mandat for vitenskapskomitéen

Formålet med å opprette en vitenskapskomité er å sikre uavhengige vitenskapelige vurderinger for mattilsynet. Risikoanalysen forutsetter et nært samarbeid mellom risikovurderere og risikohåndterere.

Vitenskapskomitéen skal:

- levere premisser for at forbrukerne skal få helsemessig trygg mat
- utføre vitenskapelige vurderinger på oppdrag fra mattilsynet, og i tillegg kunne ta opp relevante saker på eget initiativ. Når vitenskapskomitéen tar opp saker på eget initiativ skal mattilsynet orienteres¹³
- kun begrunne sine vurderinger vitenskapelig
- hovedsakelig belyse risikoforhold som har direkte eller indirekte betydning for helsemessig trygg mat langs hele matkjeden fram til forbrukerne
- også utføre vitenskapelige vurderinger i ernærings spørsmål i den grad disse er relevante for det som faller innunder mattilsynets forvaltningsansvar
- også utføre vitenskapelige vurderinger på områdene dyrehelse, dyrevelferd og plantehelse, og inkludere relevante miljøhensyn
- sikre at vitenskapelige vurderinger er offentlig tilgjengelige

12 Organisering av vitenskapskomitéen

Vitenskapskomitéen skal i følge mandatet dekke et meget stort faglig område. For å få til en meningsfull behandling av risikovurderingssaker må det opprettes spesialiserte faggrupper som består av flere fagpersoner, gjerne overlappende og supplerende, som dekker en type saker. Faggruppene kan ved behov forsterkes med spesialekspertise. Saker av mer prinsipiell og overgripende natur bør behandles i den samlede Vitenskapelige komiteen der bred, generell vitenskapelig kompetanse er av betydning. Det vil ikke være praktisk mulig å

---

¹³ Andre kan reise spørsmål via mattilsynet

behandle alle saker i en samlet komite, slik at faggruppene må kunne avgi uttalelser på selvstendig grunnlag. I enkelte spesielle saker som ikke naturlig passer inn under en av faggruppene, kan det oppnevnes ad hoc ekspertgrupper.

13 Vitenskapskomitéen og dens faggrupper

13.1 Forutsetninger for bemanning av vitenskapskomitéen og dens faggrupper

Tilsynene på matområdet har i stor grad hentet inn sine ekspertvurderinger fra sentrale statlige forskningsinstitusjoner som Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet, Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt, Norges veterinærhøgskole og Planteforsk, samt fra miljøer med kompetanse innen kostholdsforskning. Storparten av mattilsynets ekspertvurderinger vil fortsatt komme fra de forannevnte forskningsinstitusjonene, men en større del av ekspertvurderingene vil med det nye systemet bli hentet inn fra/via vitenskapskomitéen. Velfungerende vitenskapelige miljøer, og i særlig grad forvaltningsstøttende FoU-miljøer, vil være viktige for å utvikle personer med relevant kompetanse til å bemanne vitenskapskomitéen.

Det skjer en stadig internasjonalisering av risikovurdering og regulering av mattrygghet i organer som EU, WHO, Codex Alimentarius, OECD, FAO og WTO. En absolutt forutsetning for norsk deltakelse og innflytelse i faglige fora som legger premisser for internasjonal regulering, er tilgjengelighet av norsk fagekspertise med høy vitenskapelig kompetanse og erfaring innen risikovurdering. Det er forventet større etterspørsel av risikovurderinger både nasjonalt og internasjonalt. Det er av stor betydningen både for rekruttering, kontinuitet og løpende oppdatering at det finnes norske vitenskapelige miljøer som har mattrygghet som en primær forskningsoppgave. Det blir derfor viktig å styrke de statlige forvaltningsstøttende FoU-miljøene og den forvaltningsrettede forskningen.

13.2 Struktur

Under vitenskapskomitéen bør følgende faggrupper opprettes (figur 3):

- Mikrobiologi og hygiene (herunder zoonoser)
- Tilsetningsstoffer, aromaer, emballasje
- Plantehelse, plantevernmidler og rester av plantevernmidler
- Forurensninger i matkjeden, naturlige toksiner, medisinerester
- Ny mat (inklusive GMO)
- Dyrehelse og dyrevelferd (dyrevern)
- Ernæring (human), dietetiske produkter og allergi
- Fôr

14 Ansvarsområder for faggruppene

14.1 Fordeling av arbeid og samarbeid mellom faggruppene

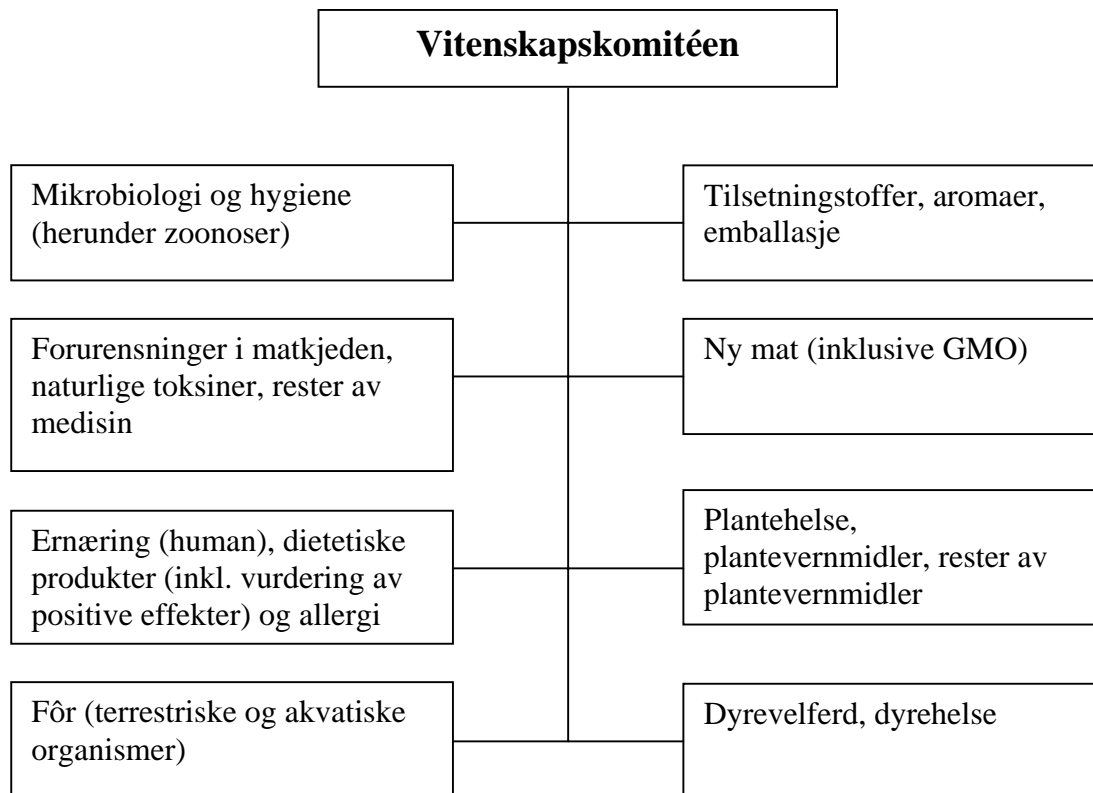
Enkelte saker kan berøre saksfeltet til flere faggrupper. I slike saker har de aktuelle faggruppens ledere ansvar for å tilrettelegge og medvirke til samarbeid om oppgavene. Det kreves også fleksibilitet når det gjelder å tilpasse faggruppens områder på en hensiktsmessig måte ettersom en vinner erfaringer.

14.2 Mikrobiologi og hygiene (herunder zoonoser)

Faggruppen skal arbeide med mikrobiologiske, hygieniske spørsmål, herunder forurensning med og overføring av humanpatogene mikroorganismer og andre biologiske risikofaktorer som TSE.

Spørsmål om hygiene (som f.eks. gjelder bruk av vaske- og desinfeksjonsmidler) og resistensproblematikk, inklusive overføring av resistens til patogener, inngår også i gruppens arbeidsområde. Spørsmål om restmengder av slike midler bør høre inn under faggruppen for tilsetningsstoffer, aromaer, produksjonshjelpstoffer og emballasje.

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Human- og veterinærmedisinsk mikrobiologi, zoonoser, epidemiologi, mikrobiologisk genetikk, marinbiologi, næringsmiddelteknologi, kostholdsforskning.

Figur 3: Struktur av vitenskapskomité og faggrupper

14.3 Tilsetningsstoffer, aromaer, prosesshjelpstoffer og migrasjon fra emballasje

Faggruppen skal arbeide med helserisiko forbundet med bruk av tilsetningsstoffer, aromastoffer, produksjonshjelpstoffer (for eksempel ekstraksjonsmidler) og emballasje og materialer i kontakt med mat og drikkevann. Gruppens område omfatter også kjemikalier som brukes i vannbehandling.

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Toksikologi, humanmedisin, allergologi, kostholdsforskning (inntaksberegninger), analytisk kjemi, næringsmiddelteknologi, biokjemi.

14.3.1 Kosmetikk

Forvaltningen av kosmetikk er også tillagt mattilsynet. Ved behov for helserisikovurdering av kosmetika og stoffer som inngår i kosmetikk kan mattilsynet anvende seg av fagkompetanse som finnes i faggruppen for tilsetningsstoffer, aromaer og emballasje. I slike tilfeller må gruppen suppleres med annen nødvendig kompetanse som dermatologi, mikrobiologi og ekspertise på kosmetikk.

14.4 Forurensninger i matkjeden, naturlige toksiner, rester av veterinærmedisinske preparater

Faggruppen skal arbeide med helserisiko forbundet med forurensninger av råvarer og matvarer med helseskadelige stoffer som stammer fra miljøet eller næringskjeden eller som kan oppstå under bearbeiding av matvarer, naturlige toksiner fra muggsopp, algegifter, naturlige toksiner i matvaren og rester av veterinær- og humanmedisinske preparater."

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Toksikologi, humanmedisin, veterinærmedisin, farmakologi, kostholdsforskning (inntaksberegninger), analytisk kjemi, epidemiologi, mikrobiologi, biokjemi, marin biologi, cellebiologi.

14.5 Ny mat

Faggruppen skal arbeide med ny mat (novel food), dvs. mat som ikke har vært i tradisjonell bruk og hvor man bl.a. trenger godkjenning for bruk (novel food forordningen). Herunder hører genmodifiserte organismer beregnet for mat (planter, dyr og mikroorganismer)

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Bioteknologi, genetikk, toksikologi, humanmedisin, veterinærmedisin, ernæringsfysiologi, kostholdsforskning (inntaksberegninger), allergologi, analytisk kjemi, epidemiologi, mikrobiologi, plantefysiologi (planteforedling).

14.6 Ernæring (human), dietetiske produkter og allergi

Faggruppen skal arbeide med spørsmål innen human ernæring som er regulert av lover og forskrifter som ligger under mattilsynets ansvarsområder, for eksempel dietetiske produkter, berikning, matvareallergi, og vurdering av positive helsepåstander.

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Ernæringsfysiologi, kostholdsforskning, toksikologi, humanmedisin, allergologi, epidemiologi, analytisk kjemi, biokjemi.

14.7 Dyrevelferd, dyrehelse

Faggruppen skal arbeide med spørsmål knyttet til dyrehelse og dyrevelferd hovedsakelig med relasjon til matproduksjon.

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Veterinærmedisin, fiskeribiologi, etologi, etikk, epidemiologi, mikrobiologi.

14.8 Fôr til terrestriske og akvatiske organismer

Faggruppen skal arbeide med spørsmål knyttet til mattrygghet i relasjon til fôr til husdyr og akvatiske organismer i matproduksjon. Aktuelle spørsmål er for eksempel produksjonsmetoder, forurensninger i fôr, tilsetningsstoffer og berikning med vitaminer og mineraler.

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Veterinærmedisin, analytisk kjemi, biokjemi, næringsmiddelhygiene, mikrobiologi, ernæringsfysiologi, toksikologi.

14.9 Plantehelse, plantevernmidler, rester av plantevernmidler

Faggruppen skal arbeide med spørsmål som vedrører bruk av kjemiske eller biologiske plantevernmidler og rester av disse i maten. Spørsmål knyttet til helserisiko ved bruk av jordforbedringsmidler kan behandles i denne gruppen, men kan like gjerne henvises til andre grupper avhengig av problemstilling (tilførsel av næringsstoffer, forurensning av kjemiske

stoffer, mikrobiologiske forurensninger). Karanteneskadegjørere (plantesykdommer og skadedyr) som representerer trusler mot norsk plantehelse, er også arbeidsområder for gruppen.

Regulering av bruk av plantevernmidler omfatter en helhetlig vurdering av plantevernmiddelbruk. Rådet for plantevernmidler utfører slike helhetsvurderinger og denne ordningen funksjonerer meget godt. Vurderingene omfatter også arbeidsmiljøspørsmål som risiko og forholdsregler som bl.a. bruk av verneutstyr for brukerne. Risiko for naturmiljø, samt risiko for forurensning av vannkilder inngår også i vurderingene. Det anbefales at denne type helhetsvurdering som underlag for godkjenning av plantevernmidler fortsettes i vitenskapskomitéen.

Aktuell kompetanse i faggruppen kan være: Toksikologi, økotoksikologi, arbeidsmiljø, human medisin, agronomi, plantepatologi, landbruksentomologi, analytisk kjemi, biokjemi, kostholdsforskning (inntaksberegninger).

Det kan bli aktuelt at denne faggruppen også behandler andre beslektede kjemiske stoffer som for eksempel biocider.

15 Medlemmer

Vitenskapskomitéens sammensetning må være slik at en sikrer en høy vitenskapelig standard på komiteens risikovurderinger og uttalelser. Det er viktig at medlemmene ikke bare har høy kompetanse på sitt fagområde, men også er i stand til å omsette fagkunnskapen i risikovurderinger som er til nytte for mattilsynet i deres forvaltning av trygg mat.

Medlemmene av vitenskapskomitéen rekrutteres primært fra vitenskapelige forskningsinstitusjoner, universiteter og vitenskapelige høyskoler. Andre med relevant vitenskapelig kompetanse kan også være medlemmer. Komiteens medlemmer deltar i kraft av egen vitenskapelig kompetanse og ikke som representant for den institusjon de arbeider ved.

Vitenskapskomitéen bør bestå av leder for hver av undergruppene og noen utenfra gruppene med bred generell kompetanse. Komiteen bør bestå av 15 personer, dvs. 8 ledere av faggrupper og i tillegg 7 personer med bred kompetanse innen risikovurdering. En av de sistnevnte 7 blir leder av komitéen.

Det må være åpenhet om medlemmenes fagbakgrunn. Forvaltningslovens habilitetsregler kommer til anvendelse.

16 Arbeidsform

Vitenskapskomitéen utfører risikovurderinger og utredninger på oppdrag fra mattilsynet. Som beskrevet i kapittel 5 er det påkrevet med kommunikasjon og samarbeid mellom mattilsynet og vitenskapskomitéen på mange stadier i risikoanalysen. Mattilsynets risikohåndteringsansvar inkluderer blant annet en bred problembeskrivelse og en prioritering, eventuelt også en avgrensning, av problemet. Dette gjelder også i tilfeller hvor vitenskapskomitéen tar opp saker på eget initiativ. Det er mattilsynet som skal formulere de problemstillinger og spørsmål vitenskapskomitéen skal arbeide med, blant annet fordi risikovurderinger skal ses i sammenheng med tiltaksmulighetene. Problemstillingene avklares i samarbeid mellom komiteen og mattilsynet slik at mattilsynet får vurderinger som er relevante. Det er ofte behov for å justere spørsmålsstillinger i løpet av en risikovurdering. Mattilsynet har eller må skaffe til veie mange av de data som trenges i vurderingen. Det er

med andre ord behov for god kontakt og løpende samarbeid mellom mattilsynet og vitenskapskomitéen. Det er av stor betydning at begge parter har kompetanse i systematisk risikoanalyse og at mattilsynet har god kompetanse til å bestille og til å bruke vurderinger og råd på en faglig forsvarlig måte.

Det må finnes frem til en hensiktsmessig ansvarsdeling mellom vitenskapskomitéen og de vitenskapelige institusjonene som yter forvaltningen støtte. Som det er nevnt i kapittel 10 har mattilsynet behov for vurderinger og råd av forskjellig type og omfang. I forbindelse med enkeltsaker, tilsynets løpende, daglige arbeid o.l. kan det være naturlig at tilsynet henvender seg til de vitenskapelige institusjonene direkte. Det er imidlertid viktig at dette skjer innenfor en felles ramme og etter en avtalt arbeidsdeling slik at det ikke bygges opp parallelle rådgivningssystemer.

Vitenskapskomitéen og faggruppene må være sikret faglig uavhengighet. Referatene og uttalelsene fra komiteens møter bør være offentlige for eksempel ved publisering på en egen nettside. Komiteens interne drøftelser offentliggjøres ikke.

Medlemmene i de enkelte faggruppene i komitéen vil ha begrenset kapasitet til å utføre eget utredningsarbeid for komiteen. Komiteen og faggruppene må derfor få seg forelagt forberedte saksfremlegg til uttalelse. Komiteen og faggruppene kan forsterkes med spesialkompetanse i de tilfelle dette er nødvendig. Utredninger og saksfremlegg utformes av sekretariatet eller på oppdrag fra sekretariatet.

På ernæringsområdet overlapper vitenskapskomitéens ansvar med ansvaret til Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet. Det bør finnes frem til gode samarbeidsrutiner, både i spesifikke saker og når det gjelder risikovurderinger generelt.

17 Oppnevning av medlemmer

Vitenskapskomitéens leder og medlemmer oppnevnes av Helsedepartementet. Det bør være en åpen utlysning. Departementet bør også gå bredt ut til relevante institusjoner og innhente forslag på aktuelle personer som kan anmodes om søke. Søkerne vurderes av en innstillingskomité.

Medlemmene oppnevnes for en treårs periode med anledning til reoppnevning.

18 Sekretariat

18.1 Oppgaver

Sekretariatet skal både være et teknisk og et faglig sekretariat for komitéen og faggrupper. Sekretariatet skal tilrettelegge arbeidet for vitenskapskomitéen og sørge for at sakene som skal forelegges komitéen og faggruppene er forberedt enten ved selv å utarbeide saksframlegg og dokumenter eller ved å sette disse ut på oppdrag til aktuelle fagmiljøer. Sekretariatet må i denne forbindelse bl.a. trekke på kompetanse som finnes i de store institusjonene som besitter vitenskapelig basert rådgivningskompetanse. En tilstrekkelig stor kapasitet må sikres. Sekretariatet fører referater og sørger for offentliggjøring. Sekretariatet bør ha informasjonsfaglig kompetanse. Sekretariatet skal bidra til en god og effektiv kommunikasjon mellom mattilsynet og komitéen og faggruppene.

18.2 Organisering og lokalisering

For å kunne ivareta sine oppgaver må sekretariatet ha tilstrekkelig og bred faglig kompetanse, kapasitet og budsjett slik at det saksforberedende arbeidet kan bli godt ivaretatt.

Det er helt nødvendig at risikovurderinger som foretas ikke styres av myndigheter som har ansvar for matproduksjon og matforvaltning¹⁴, og vitenskapskomitéens sekretariat bør derfor ikke organiseres som en del av mattilsynet. Vitenskapskomitéen bør heller ikke være del av en enkelt forskningsinstitusjon. *Alle i arbeidsgruppen ser det derfor som helt essensielt at sekretariatet organiseres som en egen enhet, med eget budsjett og egen leder.* Dette gjøres for å ivareta den nødvendige uavhengighet i de faglige vurderinger som i tillegg til høy faglig kvalitet¹⁵ kan sikre tillit i befolkningen.

Arbeidsgruppen ser primært to alternativer for lokalisering av vitenskapskomitéens sekretariat: I egne lokaler eller samlokalisert med en etat eller institusjon som arbeider innen mattrygghet. Dersom man velger samlokalisering finnes flere alternativer.

Fordelen med lokalisering i egne lokaler er at det skapes uavhengighet og nødvendig distanse til både mattilsyn og forskningsinstitusjoner. En ulempe er at slik lokalisering vil kunne gjøre at sekretariatet fungerer på siden av det som er tiltenkt, fordi både kommunikasjon med mattilsynet og nødvendig informasjonsutveksling med aktuelle fagmiljøer er hemmet. Dessuten kan det være hensiktsmessig at sekretariatets medarbeidere har tilknytning til et større miljø, fordi dette vil kunne føre til høy stabilitet og dermed kontinuitet i sekretariatet.

Dersom man velger samlokalisering med en etat eller institusjon som arbeider innen mattrygghet mener arbeidsgruppen at det er to hovedalternativer: Samlokalisering med mattilsynet eller med ett eksisterende FoU-miljø

Samlokalisering med mattilsynet vil medvirke til god kommunikasjon med tilsynet og forståelse av tilsynets behov. Det vil sørge for utvikling av god bestillerkompetanse i tilsynet, at de vitenskapelige vurderinger er relevante for tilsynet og at de blir forstått og brukt riktig i forvaltningen. Som beskrevet i kap 5 er et nært og løpende samarbeid mellom tilsynet og vitenskapskomitéen av vital betydning, både i behandling av konkrete saker og ved utvikling av risikoanalysen og rådgiversystemet. En ulempe kan være at en ikke skaper distanse til mattilsynet.

Ved å samlokalisere sekretariatet med ett FoU-miljø skapes distanse til mattilsynet. Sekretariatet vil få nærhet til en rekke aktuelle fagmiljøer. En ulempe kan være at avstanden til mattilsynet og deres behov blir stor.

Blant eksisterende FoU-miljøer er alternativene å finne blant de store forvaltningsstøttende institusjonene, Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet, Planteforsk eller Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt. De tre sistnevnte institusjoner sorterer under Landbruks- eller Fiskeridepartementet, mens Folkehelseinstituttet sorterer under samme departement som vitenskapskomitéen, Helsedepartementet. Det er ingen enkelt forskningsinstitusjon som dekker mattilsynets totale arbeidsfelt.

Flertallet i gruppen (representert ved Sissel Lyberg Beckmann, Rune Djurhuus, Bodolf Hareide, Ragnhild Kjelkevik, Øyvind Lie, Bjørn Næss, Leif Sundheim og Margareta Wandel) ser det som lite gunstig at sekretariatet lokaliseres i egne lokaler uavhengig av andre institusjoner som arbeider med mattrygghet. Mindretallet i gruppen (representert ved Gunnar Hagen, Bjørn Røthe Knudtsen, Ellen Mari Grande) foretrekker lokalisering i egne lokaler.

¹⁴ EUs anvendelse av begrepet "independency" ligger til grunn

¹⁵ EUs anvendelse av begrepet "excellency" ligger til grunn

Dersom man velger samlokalisering med ett eksisterende FoU-miljø, mener flertallet (representert ved Sissel Lyberg Beckmann, Rune Djurhuus, Ellen Mari Grande, Bodolf Hareide, Bjørn Røthe Knudtsen, Øyvind Lie, Bjørn Næss, Leif Sundheim, Margareta Wandel) at Folkehelseinstituttet fremstår som et naturlig valg. Her vil sekretariatet ha nær kontakt med vitenskapelig kompetanse innen mikrobiologi, toksikologi, risikovurdering, human medisin, ernæringskompetanse og epidemiologi. Det forutsettes også nær kontakt med de andre relevante forvaltningsstøttende FoU miljøene.

Mindretallet i gruppen (representert ved Ragnhild Kjelkevik og Gunnar Hagen) mener at vitenskapskomitéens sekretariat heller bør samlokaliseres med det nye mattilsynets hovedkontor, slik at samhandlingen mellom vitenskapskomité og mattilsynet blir best mulig, og for å bidra til at vitenskapskomitéen blir brukt i tråd med formålet og blir et tjenlig redskap for tilsynet. Etter mindretallets syn er ulempene ved at sekretariatet samlokaliseres med det nye mattilsynet mindre enn ved å legge det til andre miljøer.

Ragnhild Kjelkevik og SNT utdyper argumentasjonen som følger: Det er videre viktig at den nye vitenskapskomitéen og dens sekretariat ikke blir en frittstående organisasjon som i større grad definerer egen dagsorden i stedet for å betjene matforvaltningens behov for risikovurderinger. Mattilsynets risikohåndteringsansvar innebærer en aktiv samhandling med dem som er involvert i den vitenskapelige risikovurderingen, se bl.a. kapittel 5 og 16 i denne rapport. Erfaringer både internasjonalt og i Norge har vist at det er nødvendig med et løpende samarbeid mellom risikohåndterer og risikovurderer for å sikre at risikovurderingene er brukbare i forvaltningssammenheng, blant annet fordi problembeskrivelser, prioriteringer og spørsmålsstillinger må være knyttet opp til risikohåndteringsmuligheter. Det er viktig at risikovurderinger foreligger til rett tid og med hensiktsmessig form for å unngå at mattilsynet må basere seg på vurderinger fra andre instanser nasjonalt eller internasjonalt. Dette krever også nærhet.

Erfaringer blant annet fra våre naboland viser klart fordelene ved en nærhet mellom risikovurderere og den forvaltning de skal betjene. Den åpenhet som risikoanalysen forutsetter og organiseringen av vitenskapskomitéen som en selvstendig budsjettmessig enhet vil skape det nødvendige funksjonelle skille mellom mattilsyn og vitenskapskomité.

19 Ressursbehov for vitenskapskomité med sekretariat

Sekretariatet må som tidlige nevnt ha tilstrekkelig bred kompetanse, kapasitet og budsjett slik at saksforberedelse blir godt ivaretatt. Videre har komiteen behov for midler til kjøp av utredninger. Den totale møtevirksomheten blir omfattende. Behov for møter har vi stipulert til 4 plenumsmøter per år og gjennomsnittlig 4 møter per. faggruppe/år, i tillegg kommer ad-hoc møter. Det vil si at det vil avholdes anslagsvis 40 møter per. år i vitenskapskomitéen med faggrupper.

Når det gjelder arbeidsmengde i sekretariatet kan vi vise til erfaringer med Rådet for plantevernmidler, der et sekretariat på 10 personer forestår forberedelser av dokumenter til de fire årlige møtene. Vi antar at arbeidsmengden i de fleste av faggruppene og vitenskapskomitéen ikke krever like omfattende saksforberedelser, fordi arbeidet blir mer begrenset enn de omfattende godkjenningssakene av plantevernmidler.

Vi antar at det i sekretariatet vil være behov for en leder og minimum en fagsekretær per. faggruppe, anslagsvis 10 personer. Ytterligere ressursbehov i forbindelse med at visse

oppgaver fra sekretariatet for Rådet for plantevernmidler eventuelt overføres til vitenskapskomitéen må utredes nærmere. Videre er det behov for teknisk/administrativt ansatte, en informasjonsleder med kompetanse innen web-publisering og risikokommunikasjon, samt medarbeidere med ansvar for arkiv, sentralbord og økonomistyring. De tre sistnevnte oppgavene kan eventuelt kjøpes av institusjonen som huser sekretariatet.

Lønn til 10 faglige medarbeidere (9 fagsekretærer og leder) vil koste i overkant av 7 millioner kr per. år.

Administrativ bistand i form av teknisk sekretær, informasjonsleder, arkivtjeneste, forværelse/sentralbordtjenester og økonomitjenester vil beløpe seg til i overkant av 2,5 millioner kroner årlig.

Godtgjørelse i forbindelse med møter og møteforberedelser, samt reiser for komitéens medlemmer vil beløpe seg til anslagsvis 3,5 millioner kroner per år

Dessuten vil vitenskapskomitéens sekretariat ha behov for utstrakt kjøp av utredninger. Omkostningene kan anslås til 5 millioner per. år.

Med bakgrunn i dette anslår arbeidsgruppen at drift av vitenskapskomité med sekretariat årlig vil koste 18-20 millioner kroner. Husleie er da ikke medregnet.